

התוועדות עם ר' מענדל

תדפיס מתוך הספר על המשפיע
ר' מנחם מענדל ז"ל
פוטראס

מזכרת נצח
משמחת הבר מצוה של
הת' דוד שי' קרץ

כ"א כסלו תשפ"ה
קראון הייטס - כאן ציוה ה' את הברכה

על יסוד הנהגת כ"ק רבותינו נשיאינו לחלק "תשורה" בקשר עם זמני שמחה, מוגשת בזה תשורה מיוחדת למשתתפים בשמחת הבר מצוה של בנו הת' דוד שיחי', תדפיס ראשון מתוך ספר על זקנו המשפיע החסיד ר' מנחם מענדל פוטרפאס ע"ה.

בראש הקונטרס נדפסה הנחה מהמאמר ד"ה איתא במדרש תילים ה'תשכ"ח, מהדורה מקוצרת שיו"ל ע"י ועד הנחות בלה"ק, ותודתנו נתונה להם.

• • •

דברי ימיו של ר' מענדל ע"ה עמוסים היו במגוון תחומים חסידיים, החל משחר נעוריו כבן למשפחה חב"דית מובהקת, המשך בימי לימודיו בישיבות תות"ל המחתרניות ברוסיה הקומוניסטית, דרך פעילותו בעסקנות מסועפת למען ישיבת תומכי תמימים, בד בבד עם היותו בעל עסק חסידי, ולאחר מכן חלקו המרכזי בהצלת משפחות רבות קהל עדת חסידי ליובאוויטש מרוסיה, עד אשר זכה לצאת מעמק הבכא הרוסי ולהתיישב בלונדון, וכמה שנים לאחר מכן נתמנה ע"י הרבי כמשפיע הראשי בישיבת תות"ל המרכזית כפר חב"ד, ואף עסק בעוד הרבה עניינים באה"ק וברחבי תבל.

אף שיצאו לאור כבר כמה ספרים אודותיו, ובהם אוסף מקיף של סיפורים שסיפר ר' מענדל על זקני החסידים שהכיר, פתגמים שונים שהיו שגורים על לשונו, ורעיונות חסידיים שהביע בהתוועדויותיו – הרי שאף אחד מאותם ספרים אינו מספר באופן מקיף את דברי ימי חייו, ובעיקר – את דמותו החסידית של המשפיע בעצמו, התקשרותו המופלאה לרבי, הדרכותיו לתלמידיו וכו'. לאור זאת, הוחלט ביוזמת בני המשפחה לכתוב ספר מקיף על דברי ימי חייו, בעריכת ר' ישראל שי' אלפנביין. והננו בזה בבקשה לכל מי שיש אצלו מסמכים, סיפורים, זכרונות, תמונות וכיו"ב, לשלוח לאימייל של המערכת:

rebmendelsefer@gmail.com

• • •

אף שעד גיל 65 בערך היה ר' מענדל בעל עסק חסידי, הנה לאחר שנפטר המשפיע ר' שלמה חיים ז"ל קסלמן, בחר בו הרבי למלא את מקומו. הדבר היה לפלא גדול בעיניו, ואף בעיני חבריו הקרובים. באותה 'יחידות' הביע ר' מענדל את פליאתו על כך בפני הרבי, והרבי בירך אותו (התוכן): שיזכה להגיד את מה שצריך לאדם שצריך בזמן שצריך.

לא עבר זמן רב, והכול נוכחו לראות את כוחו העצום בהשפעה חסידית, עד שכיום אלפי תלמידיו ותלמידי תלמידיו חיים לאור הדרכותיו, חוזרים על פתגמיו ואמרותיו, שהשפעתם התפשטה הרבה מחוץ לתחום של חסידות חב"ד-ליובאוויטש.

בקונטרס דלהן קיבצנו מתוך פרקי הספר מעט מהדרכותיו, רובם בנושא של הדרכות לתלמידי תומכי תמימים בעיניי אהבת ישראל ואחדות החסידים, ובדבר אופן קיום ההוראה 'וקנה לך חבר'.

• • •

אנו תפילה כי בעמדתנו בסמיכות לחג הגאולה י"ט כסלו, נזכה כולנו יחדיו לגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו. ובלשון הרב, הוא כ"ק אדמו"ר, בסיום ד"ה באתי לגני תשי"א: כיון אַז מ'איז שוין די אַלע עניינים דורכגעאַנגען, הנה עכשיו אין הדבר תלוי אלא בנו, דור השביעי. ונזכה זעהן זיך מיט'ן רבי'ן דאָ למטה און אַ גוף ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו.

משפחת קרץ

חג הגאולה – י"ט כסלו ה'תשפ"ה

קראון הייטס – כאן ציוה ה' את הברכה

בס"ד. ש"פ פינחס, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשכ"ח

(מקוצר – בלתי מוגה)

אִיתָא בְּמִדְרַשׁ תִּילִים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם: רוֹצִים אָנוּ לִיגַע בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה אַבְּל אֵין לָנוּ פְּנָאֵי, אֵידן זָאָגן צוֹם אוֹיבְעֶרֶשְׁטֶן, מִיר ווִילן הָאָרְעוֹנֶען אֵין תּוֹרָה טָאָג און נֶאכְט, אָבֶער מִיר הָאָפֶן נִיט קִיין צֵיט. אָמַר לְהֶם הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: קִימוּ מִצּוֹת תְּפִילִין, וּמַעֲלָה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִילוּ אַתֶּם יְגַעִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה. זָאָגְט דְּעַר אוֹיבְעֶרֶשְׁטֶער צו אֵידן זֵיט מְקִיִּים מִצּוֹת תְּפִילִין, וְעַל אִיךָ אֵיךָ פֶּאָרְעֶכְעֶנְען ווי אִיר וואַלט גְּעֹהָרְעוֹנֶעט אֵין תּוֹרָה טָאָג און נֶאכְט.

אֵיז עַר מְדִיִּיק אֵין דְּעַם מְאָמַר דִּיבּוּר הַמִּתְחִיל „אִיתָא בְּמִדְרַשׁ תִּילִים“, וואָס דְּעַר רַבִּי רִי"צ הָאָט גְּעוֹזָאָגְט בַּאֲ דִי חֲגִיגָה פֿון זֵיין בֵּר מִצְוָה – י"ב תְּמוּז תְּרַנְּג, און דָּאָס אֵיז אוֹיךְ דְּעַר מְאָמַר וואָס זֵיין פֶּאָטֶער, דְּעַר רַבִּי רִש"ב נִשְׁמָתוֹ עֵדן, הָאָט גְּעוֹזָאָגְט אוֹיף זֵיין בֵּר מִצְוָה – כ"ף מֶרַחֲשׁוֹן תְּרַל"ה, אַז לְכַאוּרָה דֶּאָרְף מַעַן פֶּאָרְשְׁטִיין, וואָס אֵיז דְּעַר עֲנָן פֿון מִצּוֹת תְּפִילִין וואָס דוֹרְף דְּעַם ווערַט מַעַן פֶּטוּר פֿון לִימוּד הַתּוֹרָה, און וואָס אֵיז זֵייעַר שְׂיִיכוֹת אֵינְדֶּער צוֹם צווייטן?

און עַר אֵיז מְבַאָר אֵין דְּעַם, לויט דְּעַם וואָס ס'שְׁטִיט אֵין מִדְרַשׁ אויפֿן פֶּסוּק „מִגִּיד דְּבָרָיו לִיעֲקֹב חוֹקֵיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל“, אַז ווען אֵידן טווען מִצּוֹת, זֵינְען זיי גוֹרֵם דוֹרְף דְּעַם אַז דְּעַר אוֹיבְעֶרֶשְׁטֶער זָאל טָאָן דִי דֶּאָזִיקֶע מִצּוֹת. קוֹמֵט אוֹיס, אַז דוֹרְף דְּעַם וואָס אֵידן זֵינְען מְנִיחַ תְּפִילִין, זֵינְען זיי גוֹרֵם אַז דְּעַר אוֹיבְעֶרֶשְׁטֶער זָאל זֵיין מְנִיחַ תְּפִילִין.

און עַר אֵיז מְמַשֵּׂיד צו מְבַאָר זֵיין וואָס דִי רִז"ל זָאָגן: „תְּפִילִין דְּמֵאֵרֵי עֲלֵמָא מֵהַ כֶּתִיב בְּהוּ“, וואָס אֵיז גְּעֶשְׂרִיבֶן אֵין דְּעַם אוֹיבְעֶרֶשְׁטֶנְס תְּפִילִין? „וּמִי כְּעַמָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ“. און ווי עַס אֵיז אוֹיף מְבוּאָר אֵין דְּעַם מְאָמַר „תְּפִילִין דְּמֵאֵרֵי עֲלֵמָא“ תְּרַנְּג, וואָס דְּעַר רַבִּי רִש"ב הָאָט גְּעוֹזָאָגְט אוֹיף דְּעַר בֵּר מִצְוָה פֿון רַבִּין רִי"צ אַז תְּפִילִין ווערֶן אָנגֶערופֿן „פֶּאָר“, ווי עַס שְׁטִיט „פֶּאָרְף חֲבוּשׁ עֲלֵיךָ“, וואָס דָּאָס גִּיט אוֹיף תְּפִילִין, און עַס שְׁטִיט „יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְּפָאָר“, אַז דְּעַר פֶּאָר פֿון תְּפִילִין אֵיז דוֹקָא דוֹרְף אֵידן. וואָס לויט דְּעַם קוֹמֵט אוֹיס, אַז דוֹרְף דְּעַם וואָס דְּעַר אוֹיבְעֶרֶשְׁטֶער אֵיז מְנִיחַ תְּפִילִין, ווערֶן אֵידן דְּעֶרְהוּיבֶן. און דָּאָס אֵיז עַל דְּרָף ווי עַס שְׁטִיט „הַשְּׂקִיפָה מִמַּעוֹן

איתא במדרש תילים

קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל, אז אידן ווערן געזען בא דעם אויבערשטן אלס א דבר חשוב. און דאס איז „ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ“, אז זיי זיינען ממשיך די בחינה פון „אחד“ – אין ארץ.

און דער פריערדיקער רבי איז מבאר אין דעם מאמר די מעלה פון לימוד התורה, וואס דורך דעם איז מען ממשיך מוחין (תורה שקדמה לעולם) אין מדות (שורש און מקור העולמות). און דערנאך איז ער מבאר, אז הנחת תפילין טוט אויף די זעלבע זאך ווי לימוד התורה. ווייל הקדוש-ברוך-הוא איז ז"נ (מדות) דאצילות, און הקדוש-ברוך-הוא מניח תפילין מיינט א המשכה פון מוחין אין מדות.

אויב אזוי, פארוואס זאגט דער אויבערשטער „מעלה אני עליכם כאילו אתם יגיעם בתורה“? ווייל דורך יגיעה אין תורה וואלט געווען המשכת המוחין ביו אין אויר העולם, אבער דורך תפילין ווערן זיי נמשך נאר אין שורש און מקור פון עולמות. זאגט דער אויבערשטער, אז פונדעסטוועגן „מעלה אני עליכם כאילו אתם יגיעם בתורה“.

ב) אמן מען דארף אבער פארשטיין דאס וואס אידן זאגן צום אויבערשטן „רוצים אנו ליגע בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי“, וואס לכאורה, וויבאלד עס איז דאך דא דער ציווי „והגית בו יומם ולילה“, און „אין הקדוש-ברוך-הוא בא בטרוניא עם בריותיו“, איז דאך א זיכערע זאך אז זיי קענען מקיים זיין דעם ציווי. אויב אזוי, וואס איז זייער טענה „אין לנו פנאי“ – עס איז דאך אין זייערע הענט אפצוקערן זיך פון אלע אנדערע ענינים און זיין פריי צו פארנעמען זיך מיט לימוד התורה טאג און נאכט?

מזו מען דאך זאגן, אז דאס וואס „אין לנו פנאי“, איז על פי תורה, ווייל זייער סדר עבודה על פי התורה איז ניט צו הארעווען אין תורה טאג און נאכט, נאר צו באשטימען צייטן אויף לימוד התורה און מקיים זיין די מצוות.

אבער אויב אזוי איז ניט פארשטאנדיק לאידך גיסא, וואס איז דער טעם פארוואס זיי באגנוגענען זיך ניט מיט דעם אופן העבודה וואס איז באשטימט געווארן פאר זיי על פי תורה, נאר זיי זאגן צום אויבערשטן „רוצים אנו ליגע בתורה יומם ולילה“ דוקא?

ג) וועט מען דאס פארשטיין בהקדים דאס וואס איז מבוואר אין לקוטי תורה אויפן פסוק „קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה“, וואס

„תבואתה“ מיינט „תבואת ה״, וואס דער ה' גייט אויף מציאות העולמות וועלכע זיינען געהוירן דורך אות ה', ווי דער מאמר רז"ל אויפן פסוק „אלה תולדות השמים והארץ בהבראם“ – בה' בראם. און אידן זיינען „ראשית תבואתה“, דאס הייסט אז זיי זיינען דער ראשית פון בריאת העולם, ווי דער מאמר רז"ל „בראשית – ב' ראשית“, אז די וועלט איז באשאפן געווארן צוליב תורה וואס ווערט אנגערופן ראשית, ווי עס שטייט „ה' קנני ראשית דרכו“, און צוליב ישראל וואס ווערן אנגערופן ראשית, ווי עס שטייט „קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה“. דאס הייסט, אז דער ראשית און תכלית הכונה פון בריאת העולם איז צוליב די עבודה פון אידן דורך תורה. און דערפאר זאגן אידן „רוצים אנו ליגע בתורה“ דוקא, ווייל, די פעולה אין וועלט צו משלים זיין די כונת הבריאה ווערט אויפגעטאן דוקא דורך הארעווען אין תורה, וואס איז בחינת „ראשית“.

ד) וביארר הענין אז כונת הבריאה ווערט נשלים דוקא דורך תורה, וועט מען פארשטיין לויט דעם וואס איז מבוואר אין דעם מאמר אויפן מאמר רז"ל „אלפיים שנה קדמה תורה לעולם“, וואס דער פירוש פון „קדמה“ איז ניט נאר אין זמן, נאר אויף אין מעלה, ווייל תורה קומט פון בחינת המוחין, „אורייתא מחכמה נפקת“, און דער שורש און מקור פון עולמות איז פון בחינת המדות.

און באמת איז די קדימה פון תורה צו עולם ניט בהגבלה, נאר א קדימה שבאין ערוך כלל. ווי עס שטייט „ואהיה אצלו גו' שעשועים גו' לפניו“, און „ונעלמה מעיני כל חי“. נאר ווען זי קומט אראפ און ווערט בערך צו וועלט, איז דאס קדמה לעולם אלפיים שנה.

וויבן זען דעם ענין פון קדימת המוחין למדות, ווי עס איז מבוואר אין דעם מאמר אז „אלפיים שנה קדמה“, איז דער ענין פון „אאלפד חכמה אאלפד בינה“, וואס זיי זיינען די בחינה פון מוחין, און זיי זיינען קדמו לעולם וואס איז בחינת מדות. דהנה, מוחין און מדות זיינען עילה ועלול, און די עילה איז מחייב אז פון איר זאל ארויסקומען דער עלול. און אין די בחינה, איז די קדימת המוחין צו מדות א קדימה בערך.

עס איז אבער אויף דא א בחינה פון מוחין ווי זיי זיינען פאר זיך, אינגאנצן באין ערוך צו מדות, ווייל מוחין און מדות זיינען באזונדערע ענינים ביו וואנעט אז זיי זיינען הפכים איינע פון די צווייטע: מוחין זיינען בבחינת

אֵיתָא בְּמִדְרַשׁ תִּלְיָיִם

הַתִּישְׁבוּת אוֹן קְרִירוֹת, אוֹן זַי זַינְעוּן פֿאַר זִיך, מַה שְׁאַיִן כּוֹן מְדוּת זַינְעוּן בְּדַרְך
הַתְּפַעְלוֹת אוֹן הַרְגֵּשׁ, אוֹן זַינְעוּן פֿאַר דְּעַם זוֹלַת.

אוֹן ווי עַר אִיז מְבַאָר אִיִן דְּעַם מְאַמֵּר, אַז בַּא אַבְרָהָם (וואָס עַנְיָנוּ אִיז מְדַת
הַחֶסֶד) שְׁטַיִט „וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאוֹהֶל כְּחוּם הַיּוֹם“, ווייל עַר הָאָט
גְּעוּזוּכְט עוּבְרִים וְשָׁבִים כְּדִי עַר זָאָל הָאָבֹן צו וועמְעוּן צו מִשְׁפִּיעַ זַיִן חֶסֶד, ווייל
אַן אַ מְקַבֵּל פֿאַרלִירְט זִיך דִי גַאנְצַע פֿעוּלָה פּוֹן דְּעַם מִשְׁפִּיעַ. וואָס דָאָס אִיז
ווייל כְּלָלוֹת הַעֲנִיָן פּוֹן מְדוּת אִיז צוֹלִיב דְּעַם זוֹלַת, אוֹן אַז עַס פֿעֲלֵט דְּעַר
זוֹלַת, אִיז יַעֲמוּלְט נִיט שְׁיִיד דְּעַר עַנְיָן פּוֹן מְדוּת. אַבְעַר מוּחִין – זַינְעוּן פֿאַר
זִיך אַלִיִין, אוֹן נִיט צוֹלִיב דְּעַם זוֹלַת, אוֹן אויך ווען עַס אִיז נִיטאַ צו וועמְעוּן
צו מִשְׁפִּיעַ זַיִן אַ דְּבַר שְׂכָל, קַען עַר דָאָך זַיִצוֹן פֿאַר זִיך אוֹן מִשְׁכִּיל זַיִן
הַשְׂכָּלוֹת, וְאַדְרָבָה, דְּעַר זוֹלַת אִיז גוֹרֵם אַ בְּלִבּוֹל אוֹן טְרָדָה כּו'. אוֹן וויבאַלְד
אַז מוּחִין מְצַד עַצְמָם זַינְעוּן שְׁלֵא בְּעַרְך צו מְדוּת, אִיז דְּעַרפֿאַר אִיז ווען מוּחִין
ווערן שְׁיִיד צו מְדוּת, ווערן אויך דָאָרְטוֹן דִי קְדִימַת הַמוּחִין צו מְדוּת. אוֹן פּוֹן
דְּעַם אִיז מוּבֹן אויך אִיז דְּעַם עַנְיָן פּוֹן קְדִימַת הַתּוֹרָה לְעוֹלָם, אַז מְצַד דִי
קְדִימָה שְׁבֵאִין עַרוּף, אִיז אויך ווען עַס קוּמְט צו זַיִן בְּעַרְך צו עוֹלָם אִיז קְדִימָה
אַלְפִיִים שְׁנָה לְעוֹלָם.

אוֹן דָאָס אִיז דְּעַר טַעַם וואָס דִי פֿעוּלָה אִיז עוֹלָם וועלכֶע אִיז מְשָׁלִים כּוֹנֵת
הַבְּרִיאָה אִיז דוּרְך תּוֹרָה דוּקָא, וואָרום וויבאַלְד אַז דִי קְדִימָה פּוֹן תּוֹרָה
צו עוֹלָם, אִיז בְּאִין עַרוּף, וואָס פּוֹן אִיר ווערן נְמַשֵּׁך דִי קְדִימָה פּוֹן אַלְפִיִים
שְׁנָה אויך ווען זִי ווערן בְּעַרְך הַעוֹלָם, דְּעַרפֿאַר אִיז כְּכַחַה צו פּוֹעֵל זַיִן אִין
עוֹלָם אַז עַס זָאָל זַיִן לויט כּוֹנֵת הַבְּרִיאָה.

ה) אַמְנָם כְּאֵטֶשׁ אַז רוּצִים אָנוּ לִיגַע בְּתוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה, פּוֹנְדְּעַסְטוּוועגן,
„אִיז לָנוּ פֿנאַי“, מִיר הָאָבֹן נִיט קִיִן צַיִט. ווייל מְצַד דְּעַם גּוֹפֵא
וואָס דְּעַר עַנְיָן פּוֹן תּוֹרָה אִיז צו פּוֹעֵל זַיִן אִין עוֹלָם, אִיז דָאָ אַ תְּפִיסַת מְקוֹם
פֿאַר מְצִיאוֹת הַעוֹלָם, וואָס דְּעַרפֿאַר, אִיז אויך עַל פִי תּוֹרָה דָאָ אַ סְדֵר עֲבוּדָה
אִיז אַן אוֹפֵן פּוֹן „הַנְּהַג בְּהוּ מְנַהֵג דְּרַךְ אֶרֶץ“, אוֹן נִיט אִיז אַן אוֹפֵן אַז דְּעַר
עַסְק הַתּוֹרָה זָאָל זַיִן יוֹמָם וְלַיְלָה. אוֹן דְּעַרפֿאַר זָאָגן אִידוֹן רוּצִים אָנוּ כּו' אַבֵּל
אִיז לָנוּ פֿנאַי, ווייל מְצַד דְּעַם הַעוֹלָם וְהַסֵּתֵר פּוֹן עוֹלָם, עוֹלָם לְשוּן הַעוֹלָם, קַען
זַיִן אַ מְעַמַד וּמְצַב פּוֹן אִיז לָנוּ פֿנאַי, מִיר הָאָבֹן נִיט קִיִן צַיִט צו הַאַרְעוּווען
אִיז תּוֹרָה טָאָג אוֹן נֵאכְט.

ו) אוֹן אויך דְּעַם זָאָגט זַי דְּעַר אויבְּעַרשְׁטֵער, „קִיִימוּ מְצוֹת תְּפִלִּין וּמַעֲלָה
אַנִי עֲלִיכֶם כְּאִילוֹ אַתֶּם יִגְעִים בְּתוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה“, וואָס פּוֹן דְּעַם

פֶּאֲרֶשְׁטֵיט מַעַן, אַז מַצּוֹת תְּפִילִין הָאָט אַ שְׂיִכּוֹת צו לִימוּד הַתּוֹרָה, אַבְעָר פּוֹנְדֶעסְטוועגן אַיז דאָס נִיט אַזוי ווי לִימוּד הַתּוֹרָה מִמֶּשׁ, נֶאָר מַעֲלָה אַנִּי עֲלִיכֶם כְּאִילוּ כו'.

וְלִהְעִיר אַז עַל דְּרָךְ זֶה גַעפִּינְט מַעַן בְּנוֹגַע צו סֵפֶר תְּהִלִּים, וּוְאָס דְּעַר מֵאָמֵר רז"ל ווערט געבראַכט אין מדרש תהלים דוקא, ווייל, ספר תהלים איז דער ממוצע צווישן תורה און תפלה, ווארום ספר תהלים איז דאך איינער פון די כ"ד כתבי קודש וואס אין תורה, און עס האט אין זיך די מעלה פון הבנה והשגה פון תורה, ווי דוד המלך עליו השלום האט געבעטן „יהי לרצון אמרי פי גו'“, אז אידן זאלן באקומען „שכר“ פאר זאגן תהלים אזוי ווי מ'וואלט געלערנט די טיפסטע ענינים אין תורה אזוי ווי „נגעים וְאֶהְלוֹת“. און צוזאמען דערמיט האט ספר תהלים דעם ענין פון תהילות וְתִשְׁבַּחוֹת, וואס דאס איז כללות הענין פון תפלה.

און מען קען אויך מבאר זיין דעם טעם פארוואס די מניעה פון „אין לנו פנאי“ איז נאר בנוגע צו יגיעה בתורה יומם וְלַיְלָה, און נִיט בְּנוֹגַע צו מַצּוֹת תְּפִילִין. דִּהְנֵה, לִימוּד הַתּוֹרָה פּוֹעֲלִיט אַ שִׁינוּי אִין אָוִיר הָעוֹלָם, אַיז דערפאר א מניעה מצד גדר העולם. מה שאין כן מַצּוֹת תְּפִילִין, כאַטְשׁ עַס פּוֹעֲלִיט אִין וועלט, ווי עס שטייט „וְרֵאוּ כֹל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם הוּא נִקְרָא עֲלֵיָהּ וְיֵרְאוּ מִמֶּה“, און רז"ל זאגן אז דאס גייט אויך „תְּפִילִין שְׁבִרְאֵשׁ“, אַיז דאָס אַבְעָר נִיט קײן פֶּעוּלָה פֿון „אַיבֶּערמאַכֵּן וועלט“, נֶאָר מַעֲרַנִּיט אַז „וְיֵרְאוּ מִמֶּךָ“.

און נאך מער, דורך מַצּוֹת תְּפִילִין אַיז די פֶּעוּלָה בְּאֵמֶת אִין „עוֹלָם קָטָן זֶה הָאָדָם“, אַז דער מענטש אַלײַן זאַל זײַן הַמְשַׁכֵּת הַמוֹחִין אִין מַדוּת; נֶאָר דורך די פֶּעוּלָה באַ דעם אַדָּם, ווערט אויך אויפגעטאן אין עולם.

און וויבאלד אז די תפיסת מקום פון מציאות העולם איז דוקא דורך לימוד התורה, ווייל דורך לימוד התורה איז מען משנה דעם עולם דערפאר איז דוקא בנוגע צו לימוד התורה קען זיין א מניעה מצד גדר העולם – וואס „אין לנו פנאי“.

וְעוֹד יֵשׁ לוֹמֵר וועגן דעם חילוק צווישן לימוד התורה און מַצּוֹת תְּפִילִין, אַז די הַמְשַׁכֵּת הַמוֹחִין אִין מַדוּת דורך תּוֹרָה אִיז אִין די בְּחִינָה פֿון זו"נ דאַצִּילוֹת, מַה שְּׂאִין כֹּן הַמְשַׁכֵּת הַמוֹחִין אִין מַדוּת דורך מַצּוֹת תְּפִילִין אִיז אויך אִין מַלְכוּת ווי זי קומט אראפ אין ב"ע. און דערפאר איז די מניעה שְׂמַצַּד גְּדַרֵּי הָעוֹלָם וואס „אין לנו פנאי“ איז שׂיידֶה נֶאָר אִין לִימוּד הַתּוֹרָה און נִיט אִין

אֵיתָא בְּמִדְרַשׁ תִּילִים

מְצוֹת תְּפִילִין, ווייל דורך תּוֹרָה ווערט ניט די הַמְשָׁכָה לְמַטָּה בְּעוֹלָם, נאָר דּוֹקָא דורך מְצוֹת תְּפִילִין.

ז) וְהִנֵּה דְעַר עֲנִין פּוֹן הַמְשָׁכַת הַמוֹחִין אִין מְדוֹת וואָס ווערט אויפֿגעטאָן דורך הַנְּחַת תְּפִילִין הַיּוֹבֵט זײַך אָן אִין דְּעַם טאַג פּוֹן בַּר מְצוּהַ, ווען עַר ווערט בּוֹן י"ג שָׁנָה וּיּוֹם אַחַד, וואָס דְּעַמּוּלֵט ווערט עַר אַ בַּר דְּעַת, און דְּעַמּוּלֵט דאַרף עַר מְמַשִּׁיך זײַן מוֹחִין אִין מְדוֹת, וואָס דאַס אִיז אויף וואָס עַס שְׂטִיט „וּחֻזְקַת וְהִיטָ לְאִישׁ“, וואָס דְּעַר תּוֹאֵר „אִישׁ“ באַווייזט אויף תּוֹקֶף הַמְּדוֹת, ווי עַס שְׂטִיט „בְּאִישׁ גְּבוּרָתוֹ“, וְהִינּוּ, אַז דְּעַמּוּלֵט ווערן אִים גְּעֵגֶעבֵן די כַּחוֹת צו אויפֿטאָן אִין עֲנִינֵי הַמְּדוֹת, צו מְבַרֵר זײַן דְּעַם יְצַר הָרַע וואָס „אַקדמי' טעניטי“, און דורך דְּעַם פּוֹעֵל'ט עַר אויף אַ בִּירוּר אִין עוֹלָם.

און לויט דְּעַם וואָס מען האָט גְּעזאַגט פֿריער אַז דְּעַר עֵיקֶר עֲנִין פּוֹן בִּירוּר הַעוֹלָם ווערט אויפֿגעטאָן דורך תּוֹרָה, ווערט אונטֿערגעשטראַכֵן בײַם בַּר מְצוּהַ אויף דְּעַר עֲנִין הַתּוֹרָה, וואָס דְּעַרײַבער אִיז די עַרשְׁטע מְצוּהַ וואָס עַר ווערט מְחוּיֵב ווען עַר ווערט אַ גְּדוּל, אִיז מְצוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, וואָס אִין צוגאַב צו דְּעַם עֲנִין פּוֹן מְסִירַת נֶפֶשׁ וואָס אִיז אִין קְרִיאַת שְׁמַע, „בְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכֹל נֶפֶשְׁךָ וּבְכֹל מְאֹדְךָ“, אִיז פֿאַראַן אויף דְּעַר עֲנִין פּוֹן תּוֹרָה.

וּבַפֿרָטִיּוֹת יוֹתֵר, אִיז דאָ אַט דְּעַר עֲנִין אִין מְצוֹת תְּפִילִין גּוֹפֵא – וואָס דאַס אִיז דְּעַר חֵילוֹק צווישן תְּפִילִין שֶׁל יֵד, וואָס אִיז כְּנַגַּד הַלֵּב, און תְּפִילִין שֶׁל רֵאשׁ, וואָס אִיז כְּנַגַּד דְּעַם מוֹחַ, וואָס דאַס אִיז דְּעַר עֲנִין פּוֹן תּוֹרָה. און דאַס אִיז אויף וואָס דְּעַר עֵיקֶר בִּירוּר ווערט אויפֿגעטאָן דורך תְּפִילִין שֶׁל רֵאשׁ – ווייל תְּפִילִין שֶׁל יֵד אִיז דְּעַר עֲנִין פּוֹן יְחוּדָא תַּתְּאָה, אַתְּכַפֵּיא, און תְּפִילִין שֶׁל רֵאשׁ אִיז דְּעַר עֲנִין פּוֹן יְחוּדָא עֵילָאָה, אַתְּהַפְּכָא, און שְׁלִימוֹת הַבִּירוּר אִיז דאָךְ דּוֹקָא אִין אַן אױפֿן פּוֹן אַתְּהַפְּכָא.

שינון תניא בעל פה

מען זאל זיך אויסלערנען משניות בעל פה כל חד לפום שעוריה דיליה, און געהן אין גאס און חזר'ן משניות, דערמיט וועט מען זוכה זיין צו מקבל זיין פני המשיח. חסידים דארפען לערנען חסידות: סתם חסידים - יום שני, יום חמישי ויום השבת, תמימים - שעה אחת בכל יום. (היום יום כ"א כסלו)

באחת ההתוועדויות עם הבחורים, הסביר ר' מענדל את מעלת שינון תניא בעל פה: מבואר בחסידות שיש 'אותיות הכתיבה', שאינן חלק מגוף הדבר. ויש 'אותיות החקיקה' שהן חלק מגוף הדבר. לימוד החסידות פועל על הנפש כמו אותיות הכתיבה, ושינון תניא בעל פה על הנפש פועל כמו אותיות החקיקה, כי כאשר

בית יום ג'... חודש אדר... שנת ה'תש"ו

כבוד הנהלת צעירי אגודת חב"ד המרכזית ברוקלין, נ. י.:

איך בעט צו פארשרייבן די סאלגנדיקע נעמען און פרטים אין "ספר החסידים" בשייכות צום יום המסוגל כ"ד טבת תשכ"ו.

נאמען זאמליע נאמען זאמליע נאמען

פאטערס נאמען זאמליע נאמען זאמליע נאמען

געבורטס ארט זאמליע נאמען זאמליע נאמען

אין וועלכער ישיבה געלערנט פון 9 - 11 און 11 - 17 און 17 - 23

פון יאר זאמליע נאמען זאמליע נאמען

באשעפטיקונג

נאמען פון פרוי זאמליע נאמען זאמליע נאמען

מוטערס נאמען זאמליע נאמען זאמליע נאמען

אדרעס זאמליע נאמען זאמליע נאמען

טעלעפאן

באמערקונג: אויב איר האט נאך וויכטיקע אינפארמאציע, ביטע שרייבן אויף א באזונדער פאפיר.

זוכרים את ה'אותיות' עצמן, זה נחקק עמוק בנפש.

מספר ר' דורון אייזמן: לאחר התוועדות אחת, בשעה מאוחרת בלילה, ליוויתי את ר' מענדל בדרכו הביתה. עמדנו מעבר למזרחה, והוא היה קצת אחרי 'לחיים' כדרכו. הוא דיבר אתי ביחידות ואמר לי שיקר אצלו מאוד שבחורים לומדים תניא בעל פה, ואמר לי שאלמד תניא בעל פה, כי אדמו"ר הזקן הבטיח שפרק תניא מוציא אותך מכל הבוץ ('די בלאטע') שאתה מצוי בה. ושוב אמר לי שזהו דבר שקרוב ללבו מאוד.

מספר ר' שאול אליטוב: ר' מענדל סיפר שאדם אחד נכנס ל'יחידות' אצל הרבי, וביקש ברכה להתקשרות. הרבי אמר לו: 'כשאני הולך ברחוב, אני חושב תניא בעל פה. כשאתה תלך ברחוב, תחשוב תניא בעל פה, ושם ניפגש'. לאחר ששיננתי את י"ב פרקי התניא הראשונים בעל פה, ר' מענדל דרש ממני שבכל יום באמצע השבוע, בעת הליכתי למקוה, בדרך הלך אחזור פרק תניא אחד בעל פה, ובדרך חזור אשנן עוד פרק אחד בעל פה. ובשבת אחזור את כל י"ב הפרקים לפני תפילת שחרית.

בהתוועדות בשנת תשנ"ג דיבר ר' מענדל אודות לימוד תניא בעל פה, נושא שהיה ממש נוגע בחייו, וחזר על זה בכל עת שזהו עניין של 'קבלת עול', ועל ידי זה הרבי מאיר בקרבנו. באותה התוועדות התבטא ר' מענדל: כעת תובע הרבי מאתנו, 'לקבל פני משיח צדקנו'. והלא הצדיק ר' זושא מאניפאלי, כשהביאו לו את ספר התניא להסכמה, התבטא שבספר זה ייצאו בני ישראל לקבל פני משיח צדקנו. אם כן, כשנלמד את האותיות הקדושות של התניא, בזה אנו עושים מה שהרבי תובע מאיתנו לקבל פני משיח צדקנו.

א דורכגעדאווענטער מאמר

לגבי חזרת מאמר דא"ח ברבים, נוהג היה ר' מענדל לומר: 'זה צריך להיות לא רק 'א דורכגעלערענטער מאמר', מאמר שלמדת והבנת אותו היטב. אלא צריך להיות 'א דורכגעדאווענטער מאמר', מאמר שהתפללת איתו. אם לא התפללת עם המאמר, זה לא שווה. לא זו התכלית'.

מי יכול להיות משפיע?

אאמו"ר (מוהרש"ב) אמר לרב אחד - בעל עבודה ומתמיד בלימודו: א רב בעדארף בכל עת ובכל רגע געדיינקען, אז תמיד שטייט ער אויף דעם שוועל וואס צווישען מזכי הרבים און ח"ו מחטיאי הרבים, אויף דעם שוועל פון עומק רום און עומק תחת, און אלע ענינים בעדארף נוגע זיין אין פנימית נקודת הנפש ממש, ווייל בנפשו הוא. (היום יום כ"ג אדר ב')

כמו פרופסור?

מספר ר' שניאור זלמן גופין, משפיע ישיבת תות"ל המרכזית כפר חב"ד: 'כאשר נכנסתי בהתחלה לעבוד כמשפיע בישיבה, זכור לי שר' מענדל ישב במקומו בחלק האחורי של ה'זאל', מתחת ל'אוצר הספרים' ודיבר אתי על זה שכאשר משפיע צעיר מתחיל לכהן בתפקידו בישיבה, הוא צריך לעסוק ב'עבודה'. משפיע צעיר צריך לעסוק ב'עבודה' בעצמו, וכמובן אז הוא יכול גם לתבוע 'עבודה' מהתלמידים. רציית קצת להתבדח אתו, ואמרתי לו 'ווארט' שמעתי ממישהו שאמר פעם:

ר' מענדל ב"ספר החסדים" בהתוועדות לימנו יושב יבחלט"א הפרופסור ר' ירמיהו ברנובער שיחי

היה פרופסור באוניברסיטה שדיבר עניני מוסר ופילוסופיה, ואחר כך אמרו לו שהוא עצמו לא נוהג כך כפי שהוא מדבר. אמר להם הפרופסור: יש לי חבר באוניברסיטה, מרצה להנדסה, והוא עוסק במשולשים ומרובעים. האם הוא צריך להיות משולש או מרובע בעצמו? כלומר, האישיות שלו בעצמו לא צריכה להיות קשורה לעבודה שלו...

ר' מענדל לא הגיב על הבדיחה. הוא רק נעץ בי מבט חריף, כאילו שואל: איך בכלל אתה מסוגל לדבר ככה?! הוא לגמרי לא היה מסוגל לשמוע זאת. מבטו החריף אפילו הוציא ממני את כל החשק להמשיך לדבר אתו על כל הענין. השאלה הנוקבת 'איך אתה מדבר?!' הזיזה אותי משלוות הנפש שלי. והוא בכלל לא ראה צורך להסביר לי עד כמה זה מופרך אצלו...

אל מי מתכוון הרבי?

ר' מענדל, בפיקחותו החסידית, ידע להסתכל נכון על כל דבר, ללא משוא פנים. ולא רק כלפי מושפעייו ותלמידיו, אלא גם לא משוא פנים כלפי עצמו.

מספר הרב אפרים בוגרד: 'פעם ר' מענדל למד איתנו איזה מאמר שבו הרבי הרי"צ מצייר באופן מפורט את דמותו של 'איש רע' ('א שלעכטער מענטש'). במאמר מופיע תיאור חד מאוד של סיטואציה מסוימת, כאילו המאורע עומד חי לפניך. הרבי הרי"צ מתאר שם אדם שנמצא בבית-הכנסת ומציק לכולם, וגם בביתו הוא מציק לבני ביתו ומתנהג באופן איום ונורא.

בקשר לזה ר' מענדל סיפר לנו: כשהרבי מינה אותי להיות משפיע בכפר חב"ד, ראיתי איש אחד שמתנהג בבית-הכנסת באופן המופיע כאן במאמר. אמרתי לעצמי: אם הרבי שלח אותי להיות משפיע כאן, אם כן, עלי לתקן אותו. מה עשיתי? באתי אליו והצעתי לו: בוא נלמד חסידות ביחד. הוא הסכים. למדתי איתו מאמר אחד, ואחר כך למדנו מאמר שני, כדי שלא יבין שבחרתי ללמוד עמו דווקא את המאמר הזה שתוכנו נוגע אליו. אחר כך למדנו מאמר שלישי, המאמר בו מדובר על 'א שלעכטער מענטש'. כשהגענו לאותו קטע, החסיד יצא מהכלים מרוב התפעלות ואמר: 'אוי, ר' מענדל! הרי נמצא כאן פלוני בן פלוני שמתנהג ממש כך כאן בבית-הכנסת!...'

חשבתי לעצמי אחר כך – אמר לנו ר' מענדל – אני למדתי איתו את המאמר הזה כדי שיבין שכך הוא בעצמו מתנהג, והנה הוא לא מבין שהכוונה אליו, אלא תולה זאת במישהו אחר... ואז שיניתי את מחשבתי וחשבתי לעצמי: הרי הרבי

הריי"צ מדבר במאמר הזה אלי, ואני לא מנסה לבדוק היכן קיימים בקרבי דברים כאלה, אלא מיד מיהרתי ותליתי זאת במישהו אחר...'

"במקום שאין אנשים"

מספר ר' יצחק אלישביץ מקריית-גת: זה היה בבוקר אחד, למחרת אחת ההתוועדויות שהתקיימה ב'זאל' של הישיבה. הבחורים עדיין ישנו ורק אני ור' מענדל היינו בזאל באותה שעת בוקר מוקדמת. ר' מענדל ישב ודיבר איתי, ולפתע הבחין שעל הרצפה יש שאריות של קיא שהקיא מישהו מהמתוועדים אמש אחרי שאמר הרבה 'לחיים'... ר' מענדל קם מיד ממקומו, חיפש ומצא סמרטוט רצפה, ובמו-ידיו אסף את שאריות הקיא מרצפת ה'זאל'... הדבר עשה עלי רושם עצום ובלתי נשכח!

ר' מענדל מבקר בקברו של המשפיע ר' זלמן משה היצחקי זצ"ל

המחשבה הראשונה שנופלת במוחי

מספר הרב אייזיק לנדא: 'כשלמדתי בישיבה בכפר חב"ד, היה משהו ששאלתי לגביו פעם את הרבי והתשובה שקיבלתי מהרבי היתה: 'כעצת המשפיע'. ניגשתי לר' מענדל, אמרתי לו שהרבי ענה לי לגבי שאלה פלונית שאתייעץ עם המשפיע ובאתי לשאול בעצתו. הוא חשב רגע ואז ענה לי איך עלי לנהוג באותו נושא.

כששמעתי את דבריו, התחלתי להסביר לו למה לפי דעתי תשובתו אינה נכונה. ניסיתי לשכנע אותו שמתאים יותר לכאורה לנהוג באופן שונה. ר' מענדל קטע את דבריי מיד ואמר לי: אילו היית בא לשאול אותי באופן ישיר מה דעתי, היה מקום להתווכח ולהחליף דעות עד שנגיע להחלטה סופית. אבל הרבי ענה לך 'כעצת המשפיע'. ואיך אני יודע מה לענות לך? אלא המחשבה הראשונה שנופלת במוחי בתור מענה – זה מה שאני עונה לך. זאת לא תשובה אישית שלי, אלא זה מה שהרבי מכניס במוחי מה לענות לך. לכן, דבר ראשון דע לך שזוהי תשובת הרבי אליך. אחר כך, גם אני וגם אתה יכולים לחשוב אחרת, אבל כבר אין לנו זכות לשנות מדברי הרבי.

סיפור זה משקף בעיניי את הביטול העצום שהיה לו כלפי רצונו של הרבי'.

בדיבוק חברים

אאזמו"ר שאל את הצ"צ: וואס האט דער זיידע געוואלט מיט דרכי החסידות, און וואס האט ער געוואלט מיט חסידות. ויענהו הצ"צ: דרכי החסידות איז, אז אלע חסידים זאלען זיין ווי איין משפחה ע"פ התורה באהבה. חסידות איז חיות. אריינטראגען א חיות און באלייכטען אלץ, אויך דעם לא טוב, מען זאל וויסען פון אייגענעם רע ווי ער איז, אויף מתקן זיין עס. (היום יום כ"ד טבת)

"וקנה לך חבר"

ר' מענדל היה מרבה לדבר על כך שלכל בחור צריך להיות חבר אחד אמיתי, כדי שלא יחיה לבד, אלא יהיה לצידו אדם שהוא יכול לספר לו את כל נגעי לבבו, כמבואר בכתבי אדמו"ר האמצעי ובמכתבי אדמו"ר הרי"צ.

מספר המשפיע ר' שניאור-זלמן גופין: ר' מענדל דיבר על כך שחסידים צריכים לדבר באופן ישיר וכנה עם חבריהם. ר' מענדל עצמו היה איש שיחה מופלא, ודרש מהבחורים שיתרגלו לדבר עם חבריהם על כל מה שהם צריכים לדבר'.

לספר לו את כל חסרונותיך

ר' דוד אופן זוכר שר' מענדל היה אומר: 'אתה צריך חבר כזה שתוכל לספר לו את כל החסרונות שלך, ושהחבר הזה יוכל עזור לך. 'א תמים דארף האבן א צווייטן תמים, ער זאל קענען דורכריידן מיט אים מיט אן אמת' [=תמים' צריך שיהיה לו 'תמים' שני, שיוכל לדבר עמו על הכל באמת'. והיה מוסיף ומסביר: מהמשפיע מבקשים הדרכות, ואילו החבר נועד כדי לדבר אתו ביחד. חבר כזה, שאתה תוכל לספר לו את כל האמת שבלבך, ויכיר אותך מבפנים, ואז ביחד תעבדו על תיקון הדברים'.

הבנתי מר' מענדל שכמו לגבי כל הדברים שדיבר איתנו, הוא בעצמו חי אותם. הבנתי שהחבר שלו בשנות נעוריו היה ר' אבא פליסקין, שכל הזמן ר' מענדל היה מדבר עליו. כשהייתי תלמיד ב-770, ר' אבא כבר יצא מאוסטרליה היה ב-770. ר' מענדל אמר שבנעוריו היה חבר של ר' אבא. נראה לי שר' אבא היה ה'וקנה לך חבר' שלו, כך הבנתי מתוך סיפוריו. הוא לא אמר לנו במפורש על מה הם דיברו, אבל כך הבנתי מתוך דבריו, שהוא ור' אבא היו חברים כאלה'.

לא כמו כומר...

באחת ההתוועדויות אמר ר' מענדל שהעצה נגד כל תחבולות היצר היא – 'וקנה לך חבר'. צריך להיות לכל חסיד חבר אחד, שאפשר 'דורכרעדן' [=להתדבר] איתו על הכל ולספר לו על כל חסרונותיך כדי שביחד תחשבו איך לתקן אותם.

שאל אחד הנוכחים: ומה לעשות אם אתה מספר לחברך על חסרונותיך, והוא לא משתף פעולה איתך במתן עצה איך להתגבר על הבעיות?

ר' מענדל יחד עם הרב יצחק דובוב

ענה לו ר' מענדל: כשאומרים 'לספר את כל חסרונותיך', לא מתכוונים כמו שהגויים באים אל ה"פאפ" [=הכומר, שמתוודים לפניו על כל העבירות], אלא כמו שני אנשים שמדברים ביחד מלב אל לב. 'מען רעדט זיך צונויף'. ואז יהיה שיתוף פעולה מלא.

מספר אחד מתלמידי: פעם ר' מענדל שאל אותי: מי החברותא שלך בנגלה? עניתי לו. הוא הוסיף ושאל: ומי החברותא שלך בחסידות? עניתי לו. ואז הוא שאל אותי: ומי החברותא שלך בדיבור "חסידישע דברים בטלים"? אמרתי לו שאין לי חברותא בדברים בטלים, והוא אמר לי: 'דאס טויג נישט! [=זה לא בסדר!]. צריך להיות לך חבר אחד שנמצא איתך כל הזמן, איפה שאתה נמצא ובכל מצב שאתה נמצא. לא רק בענייני הקדושה שלך, אלא אחד שיהיה "נוגע" בפנימיות נפשך כל הזמן.

להמחשת הדברים סיפר פעם ר' מענדל על אדם אחד שפעם שיתף אותו באיזה ענין אישי מורכב ורגיש, ואחר כך ביקש ממנו שלא יספר זאת לאף אחד. ר' מענדל ענה לו: ממה נפשך? הרי כבר סיפרת לי דבר זה, שהוא כה אישי ורגיש. ובכן, אם אינך סומך עלי, למה מלכתחילה סיפרת לי זאת? ואם סיפרת לי זאת משום שאתה סומך עלי כידיד נאמן, הרי ברור מאליו שלא אספר זאת לאף אחד!

אהבת ישראל

מפתגמי אאזמו"ר (מהר"ש): וואס איז די פעולה פון חסידות און יראת שמים, אז עס פעלט דער עיקר - אהבת ישראל, און נאך גורם זיין ח"ו צער אל הזולת. (היום יום ח' מנחם אב)

התוועדויות של אהבת ישראל

פעמים רבות דיבר ר' מענדל בהתוועדויותיו בהרחבה גדולה על עניינים של בין אדם לחברו. 'בשבילי זה היה חידוש גדול', אומר המשפיע ר' שניאור-זלמן גופין, 'שהמשפיע המרכזי בישיבה מתוועד הרבה על הנושא הזה. אפשר לומר שזה היה ענין גדול אצלו, דבר חשוב מאוד. ממש חלק עיקרי מעבודת ה'."

ומוסיף ר' גופין: 'ר' מענדל היה מומחה באהבת ישראל, אדם שיודע להבין בנפש הזולת ולהדריך את הבחור איך לנהוג עם הבחור השני. איך להתייחס לזולת בכל מיני מצבים. הוא הסביר לבחורים שכל אחד צריך לדעת מה להגיד לשני בהתאם למצב הנוכחי שלו'.

שיעור מאלף באהבת ישראל

מספר ר' עמוס מוסקוביץ: היינו קבוצת בחורים שעברו מהישיבה התיכונית בנחלים ללמוד בכפר חב"ד. יום אחד הגיע לישיבה בחור צעיר שהתקרב ליהדות. הבחור הזה התלהב מאוד מהיהדות ומהחסידות, ונכנס חזק לעניינים. אבל אנחנו, כל החבורה שהגיעה לישיבה מנחלים, היינו 'מתחכים' איתו. החלטנו שצריך לעשות לו 'ביטוש', ועשינו זאת בהידור גדול...

הדבר נודע איכשהו לר' מענדל והוא קרא לנו וסיפר לנו סיפור אישי:

לאחר שר' מענדל השתחרר מגלותו בסיביר, הגיע לעיר צ'רנוביץ. היה שם סנדלר יהודי שהיה יודע ספר והיה מתגלח בתער, ור' מענדל העיר לו כמה פעמים שהדבר אסור מן התורה. דבריו לא עזרו, כי לאותו סנדלר לא היה לו כסף כדי לקנות מכונת גילוח כשרה.

יום אחד, כשר' מענדל דיבר איתו, אמר לו: דע לך שמדובר באיסור שיש בו חמישה לאוין. כך שלהתגלח בתער זה כמו חמש פעמים לאכול חזיר! הסנדלר נעלב מאוד: האם נראה לך שאני אלך לאכול חזיר?! במצב הנוכחי ברוסיה קשה לי מאוד עם גידול זקן, אבל בשום אופן שבעולם אני לא מסוגל לאכול חזיר!

מאז הסנדלר כעס על ר' מענדל והתנתק ממנו לגמרי. ר' מענדל אמר סיפר שהדבר הציק לו מאוד, והוא חיפש דרכים שונות לפייס אותו. יום אחד עלה במוחו רעיון: הוא קנה מכונת גילוח בזול בשוק השחור, בא אל הסנדלר ובישר לו בשמחה: השגתי עבורך מכונת גילוח במחיר זול, ממש בפרוטות. הסנדלר קפץ על המציאה וקנה ממנו את המכונה, ומאז החל לגלח במכונה.

יום אחד אמר הסנדלר לר' מענדל: כתוב שרבי עקיבא היה אומר בהתחלה, לפני שלמד תורה: מי ייתן לי עם הארץ ואנשכנו כחמור (ומוסבר על כך שזה לא כמו כלב שנושך ואינו שובר את העצם, אלא כחמור ששובר את העצם). נשאלת השאלה: מהיכן מגיעה לעמי הארץ שנאה שכזו כלפי תלמידי חכמים? התשובה היא שתלמידי החכמים הם האשמים: הם אינם יודעים כיצד ראוי לדבר לעמי הארץ בצורה אנושית ומכובדת, מבלי לפגוע בהם...

זה היה המסר שהסנדלר ההוא העביר לר' מענדל, וזה המסר שר' מענדל רצה

ר' מענדל מסור שיעור בישיבה בכפר חב"ד

לומר לנו. ור' מענדל הוסיף ואמר: כשמישהו לא רוצה לשמוע בקולי ולעשות מה שאני מבקש ממנו בקשר לאיזו הנהגה חסידית, זה מרגיז אותי. לכאורה, למה זה אמור להרגיז אותי? הרי ברור שיש לו יצר הרע, והיצר הרע שלו התגבר עליו. אלא מה? אני כועס על כך שהוא לא התגבר על היצר הרע שלו. אם כן, עלי לשאול את עצמי: והאם אני בעצמי כן מצליח להתגבר תמיד על היצר הרע שלי? זהו החשבון שעלי לערוך כשאני נתקל במציאות כזה.

כך ר' מענדל חינך אותנו. זה היה חינוך חסידי למופת, עבורנו זה היה שיעור מאלף לחיים.

... תלוי איפה נפגשים...

ר' מענדל היה אומר כך: כתוב ב'היום יום' שכאשר שני יהודים נפגשים בצוותא, זהו מצב של שתי נפשות אלוקיות נגד נפש בהמית אחת. נשאלת השאלה: למה זה לא יכול להיות הפוך? אולי יש כאן שתי נפשות בהמיות נגד נפש אלוקית אחת?!

אלא, הסביר ר' מענדל, תלוי איפה הם נפגשים. אם הם נפגשים בבית הכנסת, ואחד מהם רוצה ללמוד מאמר והשני רוצה ללמוד שיחה, אזי יש כאן מפגש של שתי נפשות אלוקיות, ובסוף הם לומדים גם את המאמר וגם את השיחה.

אבל אם הם נפגשים במסעדה, ושם המלצר מגיש תפריט ושואל (ר' מענדל אמר זאת באנגלית): וואט דו יו לייק? [=מה אתה מחבב?]

– וכאן מסביר ר' מענדל: בכל שפה יש ביטוי שמבטא הכי חזק את הענין. הוא שואל: לא רק 'וואט דו יו וואנט', מה אתה רוצה, אלא 'וואט דו יו לייק', מה אתה מחבב! –

ואז אחד אומר למלצר שהוא מחבב שניצל והשני אומר שהוא מחבב צ'יקן [=עוף], אזי יש כאן שתי נפשות בהמיות מול נפש אלוקית אחת. ובסוף שניהם אוכלים גם שניצל וגם צ'יקן...

מבייש את הרמב"ם, ומבייש אותי

מוסיף ומספר ר' גופין: לפעמים הוא היה מספר סיפורים קטנים שמלמדים משהו על דרכי החסידים. פעם ישבתי ודיברתי עמו ב'זאל', שלא בשעת ה'סדר'. ישבתי במקומי, והוא ישב מולי וסיפר לי משהו. באמצע עבר מישהו לידינו והרמתי את ראשי כדי לראות מי זה. ר' מענדל הבחין בכך ואמר לי: אילו [המשפיע ר'] זלמן

משה היה יושב כעת לידך, היה נותן לך "א פראסק" [=סטירת לחי מצלצלת]. אני מדבר עמך כעת, ולמה אתה מביט הצידה? זה כאילו צעד לא אנושי. הסיפור הזה מראה מה הם חברים חסידיים. כשהם מדברים, מסתכלים אחד לשני עמוק לתוך העיניים ומרוכזים כל-כולם איש בחברו'.

ופעם ישבנו בחדר של ר' מענדל בישיבה והוא דיבר אלי. השיחה הלכה והתארכה, ובינתיים, תוך כדי שהוא דיבר אלי, פתחתי ספר רמב"ם וקראתי הלכה אחת ברמב"ם היומי. ר' מענדל הבחין בכך ואמר לי: אתה מבייש את הרמב"ם, ואתה מבייש אותי! [=מבייש את הרמב"ם, כי ככה לא לומדים רמב"ם, באמצע שמדברים עם מישהו. ומבייש אותי, כי ככה לא מדברים עם מישהו, שבאמצע הדיבור פתאום לומדים משהו]. זה ענין של הנהגה אישית, בין אדם לחברו. הוא מאוד היה מדגיש איך אדם צריך להתייחס לשני, איך צריכים להקשיב ברצינות לדבריו של הזולת.

לפעמים היה צועק בהתוועדויות (וגם בדיבור אישי איתנו): מען דארף הערן! הער! [צריכים להקשיב! תקשיב!], כדי שנתרגל באמת להקשיב למה שמדברים אלינו. נניח שבחור אחד כעס עליך מאוד ובא בטענות אליך. הוא מתחיל לדבר אליך, ואתה מתחיל מיד להצטדק בפניו. תוך כדי שהוא מדבר אליך, אתה כבר חושב לעצמך למה אתה צודק ומתכנן לענות לו: 'למה אתה בא בטענות אלי? אני בסדר גמור!'

הרב יעקב קמינצקי, עם ש"ב ר' מענדל, יבחסל"א אחיינו ר' אברהם שמשוב

על כך היה ר' מענדל אומר: אל תענה לו מיד, אפילו כשאתה בטוח שאתה צודק במאה אחוז. כי חסיד צריך לדעת להיות 'מקבל'. תרגיל את עצמך להיות מוכן לקבל מה שאומרים לך, ולא לחפש תירוצים ולהצטדק מיד. קודם תקשיב לטענות שמופנות אליך, ואל תתרץ את מעשיך מיד. ר' מענדל דרש מהמשפיעים לחנך את הבחורים הצעירים להתרגל לשמוע, להיות מסוגלים לקבל, ולא כמו אלה שמיד מחפשים איזו תשובה לענות ורוצים רק להצטדק'.

ואין ביניהם דברי תורה

המשפיע ר' זלמן גופין זוכר שר' מענדל היה מדבר על הציור העממי הידוע שבו רואים חמישה למדנים קשישים שיושבים סביב שולחן אחד, וכל אחד מהם עושה איזו תנועה בידו לכיוון אחר... אחד מסתכל לפה, והשני מסתכל לשם. אף אחד מהם לא מדבר עם השני.

בקשר לזה אמר ר' מענדל פתגם על המשנה במסכת אבות: 'שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה, הרי זה מושב לצים'. המפרשים שואלים: מה פשר הלשון 'ואין ביניהם דברי תורה'? לכאורה, התנא היה צריך לומר שהם לא לומדים תורה. וגם: למה מצב כזה נקרא 'מושב לצים', מהי הליצנות שבדבר?

אלא הסביר ר' מענדל שהפשט הוא כך: מדובר בשני יהודים שיושבים ולומדים תורה בחברותא, ויש דברי תורה אצל כל אחד מהם. כל אחד משניהם לומד תורה לעצמו, אבל 'אין ביניהם דברי תורה'. כל אחד משניהם חושב לעצמו: 'החבר שלי אומר משהו, ואני כבר אדע איך להפריך את דבריו'... אותם שני אנשים שרק מתנצחים ביניהם, ורק מתווכחים כל הזמן, אין שום טעם בלימוד כזה. כל אחד רוצה לשמוע רק את עצמו, ורק מתחפר בעמדתו. ולכן זהו מושב לצים...

מה שצריך להיות הוא לימוד באופן של 'ביניהם'. כשהשני מדבר אליך, אתה צריך לשמוע אותו. להקשיב לדבריו ולשמוע באמת מה הוא אומר.

וכך זה צריך להיות גם בכל מצב בו שני אנשים דנים ומתווכחים בנושא מסוים. הסדר צריך להיות כך: בהתחלה אני אשמע היטב אותך, ואחר כך אתה תשמע היטב אותי. אחר כך אני אלך הביתה ואחשוב ברצינות ביני לבין עצמי על שמה אתה אמרת, וגם אתה תלך הביתה ותחשוב ברצינות על הרעיון שלי. אחר כך ניפגש ונדבר שוב, ואז תצמח האמת מבין שנינו.

יתום בן 67...

מספר ר' מנחם-מענדל גלוקובסקי שי': 'כשלמדתי בישיבה בשנת תשל"ה, היה בחור אחד בישיבה שהיה יתום ור' מענדל ביקש ממני להתיידד עמו ולקרב אותו. ר' מענדל אמר לי: 'הרי אתה יודע שקוראים לי מנחם מענדל ב"ר מנחם מענדל', משום שאבי ע"ה נפטר לפני שנולדתי. אני יודע ומבין מהי תחושת יתמות. אני יתום בן 67. תחושת היתמות לא עוזבת את היתום כל החיים. ולכן תשתדל להתיידד עם אותו בחור ולחזק אותו'.

התפלאתי מאוד מהעובדה שר' מענדל – החסיד הגיבור ובעל מסירות-הנפש – מדבר על עצמו בגילוי לב מלא ובפתיחות כה נדירה. הוא היה מוכן להיחשף ולעשות הכל, רק בשביל שאסייע לאותו בחור יתום.

רבת אתו? גש ותדבר אתו!

מספר ר' יצחק מישולובין: לר' מענדל היתה אהבת ישראל עצומה. נגע לו מצבו של יהודי שני. אם קרה פעם שפרצה איזושהי מריבה בין שני אברכים חסידיים, היה ר' מענדל פונה לכל אחד מהם בנפרד ואומר לו: רבת עם חברך? גש אליו ותדבר אתו! כאשר לא מדברים, נשארת המריבה בעינה. ואילו כאשר מדברים, גם אם בהתחלה זה לא נעים, אבל בסוף מסתדרים. אסור להיות כמו אותו אחד, שכאשר הוא רואה שפלוגי מגיע ברחוב ממולו, אזי הוא עובר לצד השני של המדרכה, כדי שלא יצטרך להגיד לו אפילו 'בוקר טוב'...

סע לפלוגי ותדבר עמו

מספר המשפיע ר' שניאור זלמן גופין: ר' מענדל היה מדבר על זה שכאשר מתגלע ויכוח בין חסידים, הם צריכים לדבר אחד עם השני ולפתור את הבעיה. הוא דיבר על כך בתקופה שהיו מחלוקת גדולות בין עסקני חב"ד בארץ הקודש, ודרש שהעסקנים ידברו זה עם זה עד שישכינו שלום ביניהם. הוא אמר לי: 'כל המחלוקת הקשה היא רק בגלל שהם לא מדברים זה עם זה. אם היו מדברים זה עם זה, אזי 80 אחוזים מהבעיות היו נפתרות'. ר' מענדל אמר לי במפורש: "אמרת לפלוגי: סע לפלוגי ותדבר עמו, אבל הוא לא שמע בקולי".

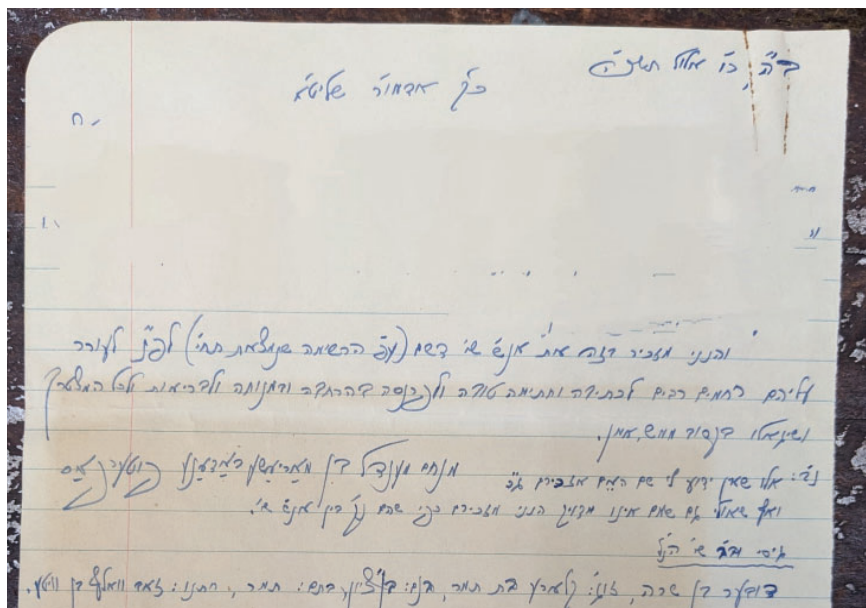
ר' מענדל עם אחיו הצעיר ר' הענדל ליברמן

תרחם עליו, אל תכעס עליו!

מספר אחד השלוחים: ר' מענדל היה פיקח גדול, הוא היה אדם שהבין לנפשם של אנשים שונים וידע איך להדריך כל אחד במצבים שונים ומשתנים.

בתקופה מסוימת לא הצלחתי להסתדר עם אחד השלוחים באזור שלי, והדבר הפריע לי מאוד בעבודת השליחות. כשסיפרתי על כך לר' מענדל, הוא אמר לי: 'תרחם עליו, אל תכעס עליו. אם בשלב זה אתה ממש ממש לא מסתדר אתו, אזי בשלב זה תנתק מגע אתו. הפירוש של 'אהבת ישראל' הוא לפעמים פשוט לא לדבר עם אותו אדם. בשלב זה, ככל שתדבר אתו יותר, כך המצב יהיה גרוע יותר. לכן, בינתיים אל תתייחס אליו בכלל. במצב הנוכחי זוהי אהבת ישראל. השליח השני לא מסוגל לחדול ממעשיו, הוא חושב שהוא מנהל את כל העולם וכשהוא מרגיש שאתה עושה פעולות מוצלחות ומצר את צעדיו, כביכול – הדבר מציק לו ולכן הוא רוצה לעשות לך צרות. אבל אתה מצידיך, אל תיכנס למקום הזה. תרחם עליו, אל תשים לב אליו. זוהי אהבת ישראל!'

ר' מענדל תמיד אמר לי שאנחנו צריכים לעשות מה שיגרום לרבי להיות מרוצה. ומה הדבר שהכי גורם לרבי נחת רוח? שהחסידיים יהיו באחדות ושלום. מזה הרבי יהיה מרוצה. כשר' מענדל שמע על שני שלוחים שלא מסתדרים ביניהם, הוא היה

מתחנן אליהם שיתאמצו להשכין שלום ביניהם רק כדי לגרום נחת לרבי, כדי שלא לצער את הרבי בשל כך ששני שלוחים שלו לא מסתדרים ביניהם'.

הריני מוחל

מספר אחד מתלמידיו: בשנים תשנ"ג-תשנ"ד הייתי מהתלמידים השלוחים בישיבת כפר חב"ד. באחת ההתוועדות בישיבה נרדמתי והשענתי את ראשי על השולחן. ר' מענדל העיר אותי והעיר לי על כך שאני נרדם באמצע ההתוועדות. לאחר כמה שעות התעייף ר' מענדל ויצא לנוח מעט בחדרו, ולאחר מכן חזר והמשיך להתוועד. כשחזר, אמרתי לו בחוצפה: הנה, גם אתה הולך לנוח כשאתה עייף באמצע ההתוועדות!

למחרת בבוקר התחרטתי על שדיברתי אליו כך, ובאתי לבקש ממנו סליחה. בתגובה הוא סיפר לי שפעם חסיד אחד פגע בחברו ואחר כך בא לבקש ממנו סליחה. שאל אותו החסיד: למה אתה מבקש ממני סליחה? הרי אתמול כבר אמרתי בקריאת שמע שעל המיטה 'הריני מוחל' ומחלתי לך? אלא מה? אתה חושש שמא לא מחלתי לך בלב שלם? אם כן, האם כאשר אגיד לך כעת שאני כן מוחל לך, אז כבר תהיה בטוח שזוהי מחילה בלב שלם?...'

מה קורה לחסיד שנכשל בכעס?

מספר אחד מתלמידיו: 'פעם ניגשתי אל ר' מענדל ואמרתי לו שאני נוטה לכעוס במהירות, וביקשתי עצה נגד הכעס. אמר לי ר' מענדל: לכל אחד קורה שהוא כועס

לפעמים, זהו דבר טבעי. ההבדל בין חסיד למתנגד בעניין זה הוא מבחינת היחס אל תופעת הכעס לאחר מכן.

המתנגד, אם קורה לו שהוא כועס, למחרת הוא עושה לעצמו חשבון. במי הם פגעו? הם פגעו בכבודי! אחר כך הוא מוסיף וחושב לעצמו: הם אכן פגעו בי, והרי אני יודע את כל הש"ס, ואם כן, זוהי פגיעה בכל הש"ס! וכך, מיום ליום רגש הכעס שבקרבו הולך וגדל, עד שבסוף הוא מצוה שיכתבו על מצבתו שהוא לא מוחל למי שפגעו בו, לא בזה ולא בבא...

ואילו החסיד, בהתחלה הוא אמנם כועס. אבל אחר כך הוא חושב לעצמו: במי הם פגעו בכלל? הרי אני יודע את האמת, ומכיר במעמדי ומצבי האמיתי. ולמחרת הוא מקטין את עצמו עוד יותר, וכך רגש הפגיעה האישי הולך וקטן, עד שבסוף זה נעלם לגמרי. הוא קולט שבאמת אין שום מקום לכעס שלו.

ור' מענדל סיכם: הכעס שבו אדם עלול להיכשל בהתחלה, זהו דבר נורמלי. השאלה היא רק מה יהיה ההמשך ואיך זה יסתיים!.

לא להיות כמו הזבובים

כשבאו אליו בחורים עם ביקורת על כל מיני תופעות שליליות שמצאו בסביבתם, ר' מענדל היה אומר להם בחכמתו: 'למה דווקא הזבוב נעמד תמיד על הנקודות השחורות הקטנות ומחטט בהן? כי הוא מחפש את הלכלוך ונהנה ממנו. אל תחפשו את הנקודות הקטנות של הלכלוך ואל תגדילו אותן! תנו להן להישאר קטנות, בגודל הטבעי שלהן...'

שתי הפתעות בבת אחת

לפעמים היה מעביר לבחורים מסרים חסידיים בדרכים עקיפות. מספר אחד מבוגרי הישיבה: 'לאחר תקופה ארוכה שכבר לא למדתי בישיבה, חזרתי לארץ ישראל ונכנסתי לישיבה בכפר חב"ד. כשנכנסתי ל'זאל', ר' מענדל ישב במקומו בקדמת ה'זאל'. בטרם הספקתי לגשת לעברו, פתאום אני רואה שהוא קם ממקומו וניגש במהירות לעברי. הופתעתי מכך שהוא זיהה אותי, למרות שחלפו מספר שנים מאז התראינו לאחרונה. ואז הופתעתי בשנית: באותו רגע הייתי לבוש מכנסי ג'ינס. ר' מענדל שלף מכיסו את ארנקו, הוציא מכיסו סכום כסף ואמר לי בחיוך: 'אני רואה שאין לך כסף לקנות מכנסיים, לך תקנה לעצמך מכנסיים...'

הנהגה חסידותית

אבי אדוני מורי ורבי אמר: פתגם חסידי מביא לצלילות הדעת ו"מנקה" את הלב. הנהגה-טובה חסידית מאירה את הבית. ניגון חסידי מחזק את התקוה והבטחון, מביא שמחה ומעמיד את הבית ואת בני הבית בקרן אורה. (היום יום כ"ב תמוז)

שבחורים ידעו שצריך להדר בכשרות

מספר הרב אייזיק לנדא: 'בתקופה שלמדתי בישיבה בכפר חב"ד, היתה תקופה שהתהלכו שמועות לפיהן המאפייה שמספקת לחם לישיבה בכפר חב"ד, סובלת מפיקוח לקוי בנושא הכשרות. אמרו שפעם מצאו חרקים בלחם. בחורים באו בטענות להנהלת הישיבה ודרשו להביא לחם ממאפייה אחרת. הבחורים עשו 'רעש' בנושא זה.

כששמעתי על כך שיש בעיות בנושא הלחם שאוכלים בישיבה, סיפרתי זאת לאבי [הרב משה לייב ע"ה], שכיהן כר"מ בישיבה והיה מגיע מבני ברק בכל יום לכפר חב"ד כדי למסור שיעור בישיבה. ומאז, אבי היה מביא לי בקביעות לחם מבני ברק. לא היה לי נעים לשבת בחדר האוכל של הישיבה ולאכול את הלחם המיוחד שלי, ולכן הייתי עולה לפנימייה ואוכל בחדרי.

כעבור זמן מה הרבי אמר שיחת-קודש שנגעה למצב דומה. באותו זמן התלוננו בחורי הישיבה ב-770 על הנהלת הישיבה בכמה תחומים, ביניהם בתחום כשרות המטבח, והיתה התייחסות של הרבי לזה. הרבי אמר שבחור צריך לאכול מה שנותנים לו לאכול בישיבה, ולא להתערב בענייני ההנהלה – אם כי ההנהלה צריכה לעשות את המוטל עליה.

כששמעתי על כך, ניגשתי אל המשפיע ר' מענדל ושאלתי אותו כיצד עלי לנהוג מכאן ולהבא בעניין הלחם שאני אוכל. הוא ענה לי: 'תמשיך להביא לחם מהבית כדי שהבחורים ידעו שיש מושג כזה של להקפיד על כשרות'.

הצנע לכת

היתה לו שיטה ייחודית כיצד להצניע את רגשותיו החסידיים, בבחינת 'הצנע לכת'.

מספר ר' יוסף-יצחק ליפקין: 'פעם אמר לנו ר' מענדל: בואו נלמד מאמר של אדמו"ר הזקן. חשבנו שהוא רוצה ללמוד מאמר ב'תורה אור', אבל הוא אמר לנו שנביא לקוטי שיחות חלק ה'. הבאנו את הספר, והוא פתח ב'הוספות', שם מצטט הרבי את המאמר של אדמו"ר הזקן, ד"ה 'ואישה אחת'. ר' מענדל החל לקרוא את המאמר בקול רם ובהתלהבות, וכשהגיע למלים 'והנושה בא לקחת את שני ילדיי לו לעבדים', שאדמו"ר הזקן מסביר שהנפש הבהמית לא מסתפקת בכל הדברים אלא רוצה שבמקום אהבת השם ויראת השם תהיינה לאדם אהבות זרות ויראות זרות – הוא פרץ לפתע בבכי מר. מעולם לא ראיתיו בוכה בכי חזק כל כך. הוא ממש התייפח בקול רם, עד שכל הבחורים שנכחו באותה שעה ב'זאל' השתתקו והאזין לבכייתו וליללותיו.

ואז נרגע ר' מענדל ואמר לנו בשיא הפשטות והתמימות: אל תתפעלו מכך. לא מצד גודל היראת-שמים שלי בכיתי. פשוט, תדעו לכם שלאדם זקן יש לב חלש כמו לילד קטן, והוא מתרגש בקלות מכל דבר'.

בדרך עבודה

מספר אחד המשפיעים: בתקופה שר' מענדל היה באנגליה (ככל הנראה בתשנ"ד), הייתי מתקשר אליו מדי פעם לדבר איתו על הנושאים העומדים על הפרק. פעם שאל אותי ר' מענדל למה אני עצוב. לרגע קט נזרקה בי נערוות ושאלתי את ר' מענדל בחזרה: "ואתה אף פעם לא היית עצוב?" ר' מענדל השיב מיד בשלילה. שוב נזרקה בי נערוות ושוב שאלתי אותו: "זה בא בדרך תולדה, או בדרך עבודה?" ר' מענדל השתתק לכמה שניות, ואז ענה: "בדרך עבודה"...

צוק איתן במים אדירים

פעם ר' מענדל אמר ש'תמים' צריך להיות כמו צוק איתן במים אדירים. זהו מין סלע שמבצבץ מתוך מי הים, ומגיעים גלים אדירים ממעמקי הים ושוצפים וקוצפים כלפי מעלה, אך כולם מתנפצים על גבי הצוק בזה אחר זה.

ליצנות או עצבות?

פעם אמר ר' מענדל לבחורים ב-770: 'מונח אצלי בראש בפשטות שליצנות עדיפה מעצבות'. הת' ישראל העלער אמר לו שזוהי גמרא מפורשת לגבי זה שכל הליצנויות אסורות חוץ מ'ליצנותא דעבודה זרה', ור' מענדל הגיב: ניין, ניין. איך מיין פראסטע ליצנות [=לא, לא]. כוונתי לליצנות פשוטה]. הכל יותר טוב מעצבות.

בהקשר זה מעניין להביא את סיפורו של הרב יוסף-אברהם העלער: 'לפעמים ר' מענדל היה ניגש אלי ב'כולל' ושואל אותי שאלות הלכתיות שונות. ופעם שאל אותי שאלה שהיא לא ממש שאלה הלכתית: האם מותר לי לומר דברי ליצנות כדי להוציא את השני ממצב של עצבות, כאשר אני רואה שאין לי דרך אחרת להוציא אותו מידי העצבות? מצד אחד, אמירת ליצנות היא דבר לא חלק לגמרי. מצד שני, משתמשים פה באמירת ליצנות צורך מטרה חשובה. אמרתי לו שרבי נחמן מברסלב אומר במפורש באחד מספריו שהכל כשר כדי להוציא מידי עצבות, והראיתי לו את הדברים במקורם. ר' מענדל הגיב: 'אצל צדיקים אי אפשר לדעת בדיוק למה הם מתכוונים כשהם משתמשים במושג 'ליצנות'".

ומוסיף הרב העלער: אחר כך מצאתי בספר 'תולדות אברהם חיים' (רוזנבוים), מחסידי אדמו"ר מהר"ש, שעוסק קצת בשאלה זו ואומר כך: ליצנות שייכת לקליפת פלשתים ('מבוי המפולש'), ועצבות היא קליפת ישמעאל. האם אי אפשר

להשתמש בקליפת פלשתים כדי לבטל את קליפת הישמעאלים!?! הרי הורגים פה את הקליפה. הוא מדבר שם באריכות על זה'.

ברוך השם

מספר ר' דוד אופן: ר' מענדל היה נוהג לשאול בחור 'וואס מאכסטו?' [=מה שלומך?]. הבחור היה עונה כמובן: ברוך השם. ומיד ר' מענדל שאל אותו: 'ברוך השם, גוט? אדער ברוך השם, נישט גוט?' [=ברוך השם, המצב טוב, או ברוך השם, המצב לא טוב?...] והיה אומר זאת עם חיוך רחב.

תמיד היה בשמחה ותבע מהתמימים להיות בשמחה, 'חס ושלום, עצבות און מרה שחורה!' – היה צועק בהתוועדויות. גם לגבי כל הבעיות של הבחורים שהיו מספרים לו, היה אומר שרק על ידי שמחה אפשר לפתור את כל הבעיות'.

"פדה בשלום נפשי" תמונה מיום יצאתו מרוסיה וביאתו לאנגליה

משמאל לימין: ר' נחמן סודאק, ר' מענדל שמטוב, – יבדלט"א – ר' בערל שי' שמטוב, ר' בנציון שמטוב

לזכות

אחינו ואחיותינו בני ישראל יצ"ו
שנחטפו על ידי בני עולה ימ"ש
בשמיני עצרת ה'תשפ"ד
ועדיין נמצאים במצוק ושבי'ה
יהי רצון שתכף ומייד יצאו בריאים ושלמים
ויזכו יחד עם כל בני ישראל שליט"א
תכף ומייד לגאולה האמיתית והשלמה
על ידי משיח צדקנו

הרנינו גויים עמו
כי דם עבדיו יקום
ונקם ישיב לצריו
וכיפר אדמתו עמו